

SAS hotellet

4 juni 1987

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

DEN INTERNASJONALE METALLARBEIDERFØDERASJON, OSLO 4. -
5. JUNI 1987.

Det er en stor glede å kunne hilse Den internasjonale metallarbeiderføderasjons sentralkomiteé velkommen til Norge. Jeg har også sett frem til denne anledning til å møte framtreddende tillitsmenn fra metallarbeiderforbund i 70 land, både industriland og utviklingsland, og til å presentere rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling.

IMF omfatter de største og mest innflytelsesrike fagforbund i verden. Bevegelsen har lange tradisjoner som forvaltere av viktige interesser og som sterke medspillere i utviklingen av våre samfunn. Verdenskommisjonens rapport, som jeg vil presentere idag, berører flere kjerner i forbundenes utfordringer i fremtiden, fra det enkelte medlems helse og levekår til de store globale spørsmål som blir avgjørende for oss alle, for "Vår Felles Framtid".

Den internasjonale økonomiske utvikling har gjennomgått en tid med alvorlige tilbakeslag, særlig for utviklingslandene. Vår største utfordring er å gjenopplive en bærekraftig vekst både i industriland og i utviklingsland. De betydelige ubalanser i verdensøkonomien omfatter kvelende gjeldsbyrder i mange land, i økende grad også i store industriland, nedgang i bistandsoverføringer, handelspolitiske motsetninger, betydelige fall i råvarepriser og sviktende eksportinntekter, og ustabile valutakurser. Til tross for vekst i OECD-landene holder arbeidsløshetens seg på et høyt nivå som ikke kan fortsette uten vesentlige politiske og

økonomiske skadevirkninger og uforsvarlig misbruk av menneskelige ressurser.

De virkelige dypereliggende problemer som truer våre framtidsutsikter er imidlertid langt videre enn det tradisjonelle makro-økonomiske tall for ubalanse og stagnasjon kan gi uttrykk for. Det er miljøet, vår grunnkapital, selve grunnlaget for alt liv og dermed vår utvikling som står i fare.

Miljø og utviklingsproblemene framstår nå ved siden av arbeidet for fred og nedrusting som den største utfordring for menneskeheten fram mot årtusenskiftet. Ikke mange kunne ha forutsett dette for noen tiår siden; I 60-årene opplevde vi sterk økonomisk vekst. Vi var optimister og tilsynelatende med god grunn. Arbeidsløsheten var lav, velstanden øket, over hele kloden ble helsesituasjonen forbedret. Nye nasjoner sto fram med håp om en fri og bedre framtid. Den generelle fremgang var betydelig i alle land. Miljøvern het den gang naturvern, men bekymringen for miljøet var ny på den internasjonale dagsorden og den var lavt prioritert.

Mot slutten av 60-tallet kom regningen for den kraftige økonomiske veksten på bordet. Alvorlige forurensningsproblemer slo inn over industrilandene. Med den materielle velstandsøkning kom også kravet til livskvalitet, til renere luft og vann. Til sunnere arbeidsmiljø og til helsetiltak.

I 70-årene ble spørsmålet stilt om hensynet til miljøet innebar at det var absolutte grenser for den vekst verden kunne tåle. Globale miljørapporter stilte i utsikt at verdens ressurser, særlig mineralene, kunne bli uttømte. Vekst og miljøhensyn så ut til å stå i klar motsetning til hverandre.

En rekke internasjonale konferanser i FN-regi var uttrykk for en bred frustrasjon over vår evne til å løse de bredere problemstillinger. Vi fikk Stockholmskonferansen om det menneskelige miljø og andre store konferanser om matvaresikkerhet, om bolig og bosetting, om sikker vannforsyning, om kvinnes stilling og om befolkningsutviklingen. Alle

disse konferanser tok for seg påtrengende globale problemer og skapte nye forhåpninger om en bedre framtid. Likevel er det klart at problemene har vært økende og at det har vært lite grunnlag for optimisme.

80-årene ble innledet med stagnasjon i internasjonalt samarbeid, opprustning og sviktende tiltro til de organisasjoner etterkrigstiden hadde skapt. Fattigdommen i verden økte. Avstanden mellom rike og fattige land ble større. Truslene mot det globale miljø økte, men vår evne til å løse problemene syntes ytterst små.

Erkjennelsen av at utvikling, miljøvern, befolkningsspørsmål og freds- og sikkerhetsspørsmål ikke kan sees uavhengig av hverandre var bakgrunnen for at Verdenskommisjonen for miljø og utvikling ble opprettet i 1983 - en kommisjon som kunne arbeide på tvers av eksisterende politiske skillelinjer, - Nord/Sør, Øst/Vest, på tvers av fagfelt og faginstanser og utenom de tunge byråkratiske og formelle kanaler i FN-systemet og i det internasjonale samfunn. Det var et sterkt følt behov for en uavhengig kommisjon fordi det ikke finnes, hverken nasjonalt eller internasjonalt, institusjoner og myndigheter med et mandat som svarer til bredden i problemene.

Det FN ba Kommisjonen om var jo i virkeligheten å behandle hele den internasjonale politiske dagsorden og å se problemene i sammenheng. Vi ble bedt om å utarbeide realistiske anbefalinger om hvordan verdenssamfunnet kan møte de stadig økende trusler mot hele vårt miljø og mot vår økonomiske og sosiale utvikling.

I tre år arbeidet mennesker fra 21 land med den rapport som nå foreligger. I åpen dialog med mennesker i alle verdenshjørner samlet vi oss om felles erkjennelser og felles analyser. Rapporten omfatter også spørsmål som ble behandlet i Brandt-kommisjonen og Palme-kommisjonen. Det er i dagens verden ikke mulig å behandle miljøvernsspørsmål, utviklings-spørsmål og spørsmål som gjelder fred og sikkerhet uavhengig av hverandre. Disse problemene er nært knyttet sammen, og de må sees i sammenheng.

Kommisjonen fant at det idag er miljømessige trekk som truer med radikalt å endre livet på jorda. Kommisjonens diagnose er tøff, men mulighetene vi ser for å løse problemene er store.

Hva er så de største truslene mot livet på jorda? Vi nærmer oss nå grenser som vi ikke kan krysse uten å sette hele vår fremtid i fare.

Atmosfæren er ikke uendelig. Vi har vitenskapelige bevis på at vi er i ferd med å overbelaste det tynne atmosfæriske laget rundt jorda. Dette skyldes tempoet i forbruket av endelige ressurser. Utslippet av CO₂ og industrigasser skaper en "drivhuseffekt" som truer med å varme opp hele jordkloden; Konsentrasjonen av CO₂ binder solvarme til jordens overflate og øker temperaturene. Dette kan føre til nedsmelting av is og heve havets nivå slik at store områder blir oversvømmet i løpet av de neste 50 år. Landbruksproduksjon som er avhengige av bestemte klimatiske forhold vil måtte flyttes. Følgene for bosetting og produksjonsliv vil kunne bli katastrofale.

Industrigassenes angrep på jordas beskyttende ozonlag er en relativt ny oppdagelse. Avgasser fra skumproduksjon, kjølevæsker og aerosoler har satt fart i denne alvorlige trussel. Vitenskapen kjenner ikke til noen metode som kan utbedre skader på ozonlaget. Følgene kan bli økt antall krefttilfeller og trusler mot selve næringskjeden i havet.

Det er vel kjent at luftforurensningen, langtransport av sur nedbør og andre stoffer har drept fisken i store deler av Skandinavia. Også i Forbundsrepublikken Tyskland er skogs døden et altfor velkjent fenomen som ikke bare truer en hel skogsindustri, men rekreasjonsmuligheter for millioner av mennesker. Dette problem har vært størst i Nord-Amerika og Europa, men sprer seg nå til utviklingslandene, særlig i Asia og Latin-Amerika.

Ørkenspredningen og avskogning fortsetter i skremmende omgang. Hver tolvte uke går en skog på størrelse med Danmark tapt, og hver niende måned blir et område på

størrelse med Sveits omgjort til ørken. Jorderosjon betraktes som tidens alvorligste problem av Verdens matvareorganisasjon.

Industriproduksjon av farlige stoffer og behandling av farlig avfall innebærer risiko som berører mange mennesker. I tett befolkede Europa var ulykken i Schweizerhalle tilhørende Sandozfabrikken i Basel en vekker. Drikkevannet i nabostater kom umiddelbart i fare og det vil ta år før fiskebestanden i Rhinen er tilbake på nivået før ulykken. Industriproduksjon med betydelig risiko etableres i tiltagende grad i utviklingslandene. Bhopal-katastrofen i India stilte oss ansikt til ansikt med farene ved produksjon av kjemiske stoffer. Følgene av Tsjernobyl-ulykken viser hvor meningsløse nasjonale grenser blir når ulykken først er ute.

I utviklingslandene er fattigdommen en vesentlig årsak til miljøskader som jorderosjon, ørkenspredning og avskoging. I dag lever vel 700 millioner mennesker under den såkalte fattigdomsgrense og antallet fattige mennesker i verden øker. Altfor mange av dem tvinges til å overforbruke og dermed undergrave sitt eget miljø, ikke av uvitenhet, men fordi de ikke har noe valg, skal de overleve. Fattigdommen tvinger dem til å dyrke jorda for hardt, til å hugge ned skog for brensel og nydyrkning og til å la budskapen beite ned skrinne beitemarker.

Alt dette er i sum uttrykk for en dyp sosial urettferdighet i global skala, men også innad i de enkelte land. Og det har kimen i seg til konflikter om knappe naturressurser og sosial kamp for en bedre tilværelse. Samtidig minner det oss om det meningsløse i å bruke vold og krig som løsning på konflikter, og om det tragiske i dagens våpenkappløp. Nesten 1000 milliarder dollar brukes hvert år til våpen og militærutgifter verden over, ressurser som kunne løst en rekke av de miljø og utviklingsproblemer vi står overfor. Dette er like mye som det samlede nasjonalprodukt i Kina, India og i alle land i Afrika sør for Sahara - for 2 milliarder mennesker. Halvparten av verdens forsknings- og utviklingsmidler brukes i dag til våpenutvikling.

Miljøproblemer er allerede en årsak til sosial uro over landegrensene. Vi har fått uttrykket "miljøflyktninger" - mennesker som drives på flukt fra tørke og ørkenspredning. Miljøvern blir dermed også et spørsmål om sikkerhet for folk og nasjoner.

Befolkningsveksten øker mange steder ubalansen mellom menneskelige behov og naturens bæreevne. Hvor befolkningsøkningen overstiger 3% pr. år er det liten utsikt til at fattigdommen kan bekjempes på kort sikt. Men de fattige vil ikke bli motiverte til å få færre barn før de er overbevist om at dette vil øke mulighetene for et bedre liv. Det er intet alternativ til en fremsynt befolkningspolitikk som også omfatter menneskeverdige levekår, helse og utdanning, og en bedring av kvinnenes stilling i samfunnet.

Hvordan kan vår rapport, "Vår Felles Framtid", på denne dystre bakgrunn konkludere med at menneskenes muligheter er større enn før? Hvordan kan vi på alvor hevde at vi kan snu utviklingen? Hvordan kan vi hevde, som vi gjør, at det er mulig å mobilisere alle våre krefter og muligheter og at menneskenes muligheter aldri har vært større enn de er nå?

Vi må ikke glemme - selv mot en bakgrunn av disse dystre fakta - hvor langt vi er nådd på så mange områder. Levealderen øker i store deler av verden. Flere og flere får bedre og bedre skolegang. Arbeidet med å motvirke førstegenerasjonen av miljøskader er kommet langt i mange land. Vi har større muligheter, teknisk og økonomisk enn noensinne. Det er disse ressurser som nå må settes inn på riktig måte. Og den oppgaven er formidabel.

Rapporten er et politisk dokument. Den dreier seg om helheten i problemstillingene og behovet for helhetlige løsninger, om kravet til økt internasjonalt samarbeid. Mistro og snevre nasjonale interesser må vike for ny erkjennelse, nye adferdsnoermer og nye samarbeidsformer.

Rapporten har fått navnet "Vår Felles Framtid". Den er et varsel om at utviklingen ikke kan fortsette som hittil. Den

er samtidig en klar anerkjennelse av at det er mulig å sikre både miljø og utvikling.

Vi kan og må forandre det utviklingsmønstreret vi har hatt de siste tiår. Vi må over på en bærekraftig utvikling. Dette innebærer en utvikling som betyr at vi tilfredsstiller dagens behov for alle uten at vi ødelegger mulighetene for at fremtidige generasjoner kan dekke sine behov.

Dette begrepet - en bærekraftig utvikling er det sentrale begrepet i Kommisjonenens rapport. Det dreier seg ikke om nullvekst. Snarere tvert imot. Det er heller ikke et ensidig miljøvernmål. En bærekraftig utvikling kan vi ikke få uten en ny global epoke med økonomisk vekst.

Uten økonomisk vekst vil verdens fattige befolkning ikke ha noen utsikter til en bedre framtid. Veksten må være betydelig for å sikre livsgrunnlaget for en stadig økende verdensbefolkning. Veksten vil også gi oss den kapasitet, teknisk og økonomisk, som er nødvendig for å løse problemene. Dette krever en ny giv i verdensøkonomien. En slik bærekraftig utvikling må styrke ressursgrunnlaget den hviler på istedet for å ødelegge det. Miljøet må bli en medspiller i arbeidet for en bærekraftig utvikling. Vi kan ikke la det falle som offer for en feilslått utvikling.

Bærekraftig økonomisk vekst vil kreve omlegninger av politikken både nasjonalt og internasjonalt. Det vil kreve at vi får en mer rettferdig fordelingspolitikk, både mellom landene og i det enkelte land. Idag er det slik at utviklingslandene må drive rovdrift på sitt miljø for å produsere råvarer og landbruksprodukter for eksport. Økende gjeldsbyrde og fallende råvarepriser gjør at disse landene må drive enda hardere - hardere enn miljøet kan bære - for å betale gjeld og renter til kreditorer i industrilandene og for å tjene det samme som før til hardt tiltrengt import.

De internasjonale økonomiske rammebetingelser tvinger landene til å pine ut naturessursene, og dette blir kalt for "inntekter". Den store taper er miljøet som ofte ikke kan regenereres.

I de industrialiserte landene må vi ta på oss vår del av ansvaret for å sikre utviklingslandenes muligheter for en forsvarlig og nødvendig økonomisk vekst. Dette må være en klar forpliktelse. Men en slik forpliktelse er jo også i vår egen interesse.

Vi må sikre utviklingslandene stabile og rimelige priser for sine eksportvarer. Faktum er at råvareprisene ikke har vært så lave som nå siden 30-årene. Vi må arbeide for å lette gjeldsbyrdene. Idag betales mer i gjeld og renter til landene i Nord enn de summer som går sørover. Vi må stimulere overføringene til utviklingslandene ved rimelige lån fra de offentlige utviklingsbanker og private banker. Utviklingsbistanden må økes, og den må ta større hensyn til de virkninger den har på miljøet i mottagerlandene. Vi må sikre utviklingslandene tilgang til våre markeder. Proteksjonistiske tendenser må bekjempes. Kun en friere verdenshandel vil fremme vekst og utvikling for alle.

Handelen med jordbruksvarer spiller en avgjørende rolle for miljøet, både i utviklingslandene og i de industrialiserte land. Storstilte og kostbare subsidier har ført til overproduksjon i mange land i Nord. Ordningene har ført til økende bruk av plantevernmidler og kunstgjødsel og til driftsformer som pinner ut jorda og medfører betydelige forurensningsfarer fra landbruket og landbruksindustrien. Og hvordan går det med den produksjonen som vi ikke kan forbruke alene? Den dumpes på verdensmarkedet på en måte som holder prisene nede. Det rammer igjen de land som ikke har tilsvarende ressurser å sette inn og som ikke har noe annet valg enn å produsere mer til ennå lavere priser. Den store taper i dette spillet er småbrukeren i utviklingsland som for overhodet å overleve må pine ut ennå litt ekstra av sitt lille jordstykke, eller dyrke opp jord som ikke er egnet for landbruk.

For de land som taper aller mest, er hurtig industrialisering et kortsiktig, og ofte miljøødeleggende mottrekk.

Idag er situasjonen at en rekke land bruker sitt miljø som innsatsfaktor for å oppnå kortsiktige konkurransefortrinn.

Industriproduksjonen i utviklingslandene er ofte ikke underlagt de strengere miljøstandarder og krav i utviklingslandene. Mange av dagens produksjonsmønstre innebærer dermed i realiteten at utviklingslandene importerer omkostninger på miljøet fra oss i Nord. De subsidierer i virkeligheten vårt eget miljø.

Skulle amerikanske miljøkrav ha vært anvendt på utviklingslandenes industriproduksjon, ville dette ha kostet dem 14 milliarder dollar i 1980 alene. Til sammenligning er den samlede utviklingshjelp årlig om lag 35 milliarder dollar. Følgene av miljøskadelig produksjonsmetoder må ofte bæres av dem som ikke selv har noen konkret nytte av produksjonen. Disse tendenser, med miljøet som innsats, kan ikke fortsette

Vi kan ikke fortsette å anvende så forskjellige standarder i industriland og utviklingsland. Men vi ser klart hvilket dilemma dette er for de berørte utviklingsland. De må selv ta et ansvar for å styre utviklingen, men har ofte ikke ressurser å sette inn. Dette legger både ansvar og muligheter på multinasjonale selskaper, på FNs arbeid med retningslinjer for multinasjonale selskaper og på de internasjonale organisasjoner som kan bistå landene i sør med å bygge opp moderne miljøvernadministrasjoner og moderne regelverk.

Internasjonalt samarbeid om behandling av farlige kjemiske stoffer er kommet sørgelig kort. Nesten 70 000 kjemikalier er i bruk, men giftighet og risikovurderinger foreligger bare for et mindretall av alle disse. Ettersom giftigere stoffer forbys i fler og fler industriland, ser vi at mange av stoffene havner i utviklingslandene som ofte ikke blir gjort oppmerksomme på farene eller på forbud og regler i opprinnelses- eller eksportlandet. Kommisjonen henvender seg særlig til eksportørene når den anbefaler at alle nye stoffer på det internasjonale marked må testes nøye. Det må gis forhåndsinformasjon til mottagerlandene om alle faremomenter, og det må gis bistand til lokale kontrollinstanser. Produsentene må bære ansvaret for skadevirkninger som kan tilbakeføres til dem og sørge for bred informasjon til alle

berørte, også til de som ikke drar nytte av varene, men som utelukkende utsettes for de farer de medfører.

For den som blir utsatt for skader fra kjemiske stoffer spiller det liten rolle om stoffene er på vei inn i eller ut av en produksjonsprosess. Problemafvallet er i ferd med å bli en handelsvare som krysser landegrensene på vei til dumping eller forbrenning. Få eller ingen regler finnes for hvordan slikt avfall skal behandles. Kommisjonen mener at de samme krav må stilles til avfall som til kjemiske innsatsvarer. Vi deler alle risikoene, men sjelden fortjenesten. Det siste tiår har gitt oss for mange ulykker som kunne vært unngått.

Vi må nå utvikle moderne og betryggende regler for kontroll av internasjonal transport og lagring av slikt avfall.

Industrien er mye av grunnlaget for vår vekst og utvikling. Verden produserer idag 7 ganger mer varer enn i 1950. Produksjonen må økes 5 til 10 ganger for å heve utviklingslandenes forbruk av ferdigvarer til dagens nivå i industri-landene innen befolkningsveksten jevner seg ut en gang i neste århundre.

Dette synes å innebære at behovet for råvarer vil bli enorme, ja nærmest umulig å tilfredsstille. Hvordan skal jorden kunne bære følgene av en slik industriproduksjon når allerede dagens mønster ikke kan fortsette uten å true selve livet på jorden? Erfaringene fra de senere år gir også grunnlag for å tro at bærekraftig industriutvikling er mulig, men det kan ikke skje med dagens teknologi.

Parallelt med økonomisk vekst ser vi at forbruket av råvarer stabiliserer seg i mange land. Det går til og med ned for visse varer. Ressursbesparende og forurensningsbegrensende produksjon viser seg å være mulig og til og med svært lønnsom. Det har vist seg at i OECD-landene har strengere miljømessige krav til produksjonen ikke hatt negative virkninger for sysselsettingen. Ny teknologi gir oss håp om at vi kan utvikle nye ressurs sparende produksjonsmetoder.

Energiforsyning er helt sentral for all økonomisk virksomhet. Samtidig som energibruk er årsak til de mest alvorlige miljøproblemene. Tilgang på sikker og miljøvennlig energi er nødvendig for å sikre bærekraftig utvikling. Forskjellene i energiforbruket i Nord og i Sør viser klart hvilke oppgaver vi på bredt plan står overfor. I gjennomsnitt forbruker et menneske i Nord ca. 80 ganger så mye energi som et menneske i Afrika sør for Sahara. For en milliard mennesker er brenneved eneste energikilde av betydning.

Sikre og miljømessig forsvarlige energikilder vil måtte utvikles. Vi tror dette er mulig, men det vil kreve en satsing av store dimensjoner. Utviklingslandene vil måtte sikres tilgang på betydelig mer energi for å komme opp av fattigdommen og legge grunnlaget for økonomisk vekst. Hvor skal så denne energien tas fra?

Vi i de industrialiserte land har kommet langt - mye lengre enn vi trodde var mulig for kort tid siden - i å effektivisere vår energibruk. Oljeprissjokkene tvang oss i 70-årene. Miljøet og de knappe reserver - særlig av olje - vil tvinge oss videre. Vi må arbeide uten opphør for å stabilisere vårt energiforbruk. Det finnes intet alternativ til en lavforbrukspolitik. Men også lavforbruk kan sikre den økonomiske vekst vi er avhengige av. Kommisjonen mener at de varer og tjenester vi idag krever energi til kan oppnås med en halvering av forbruket. Dette forutsetter en stortilt satsing på energiøkonomisering og effektivisering. Vi oppfordrer landene til å gjøre energiøkonomisering til en spydspiss i energipolitikken.

En forutsetning for å få dette til er at vi stiller oss åpne overfor prisenes betydning for forskning og effektivisering. Prisene på energi må i større utstrekning gjenspeile de belastninger som forbruket har på helse og miljø, på bygninger og naturressurser. Oljeprisene står sentralt i dette bilde. Kommisjonen mener at oljeprisene må stabiliseres på et rimelig nivå for å sikre de investeringer som vil bli helt nødvendige. Vi anbefaler derfor at landene søker etter nye samarbeidsformer som kan fremme en dialog mellom oljeproduserende og oljeimporterende land.

Men energiøkonomisering alene er ikke nok. Behovet for energi vil på global basis være økende. Idag finnes det ingen kombinasjon av energikilder som er sikre nok, rikelige nok, eller miljøvennlige nok til å dekke fremtidens behov. Vi må utvikle nye kilder.

Det kan bare skje gjennom en storstilt og målbevisst satsing på utvikling av fornybare energikilder. Innsatsen på dette område er idag langt fra tilstrekkelig. Skal vi kunne sikre den energi som en verdensbefolkning dobbelt så stor som den nåværende vil trenge en gang i neste århundre må landene gå sammen om et bredt og forpliktende samarbeid som også sikrer utviklingslandenes særlige behov.

I mange land spiller kjernekraften en viktig rolle i dagens energibildet. Kjernekraftens rolle i framtiden var da også gjenstand for inngående drøftelser i Kommisjonen. Jeg har med interesse og glede kunnet konstatere at det utkast til uttalelse om kjerneenergi som foreligger på dette møtet i stor grad presenterer en analyse som faller sammen med kommisjonens egen.

Diskusjonen i kommisjonen gjenspeilet at medlemmene kom fra land som har svært ulike erfaringer og holdninger til kjernekraftens rolle. Det samme er forholdet for deltagerne på dette møtet. Lenge trodde vi i kommisjonen at det ikke var mulig å komme fram til en felles vurdering. Og ingen skal undres over det når vi ser på sammensetningen av kommisjonen. Men medlemmene fra USA, fra Sovjetunionen, fra Kina, Columbia og Indonesia, for å nevne noen, kom til enighet.

Kommisjonen anbefaler at det må samarbeides internasjonalt om de økonomiske, sosiale, tekniske og politiske implikasjoner av kjernekraften. De internasjonale avtaler om varslings og assistanse, som ble utarbeidet i Det internasjonale atomenergibyrå - IAEA - ifjor, må ratifiseres. Det er behov for internasjonale regler og retningslinjer om beredskapsøvelser og beredskapstiltak, for transport av nukleært materiale og avfall, om internasjonalt erstatningsansvar og om standarder for opplæring og operasjonsrutiner.

Det eksisterer ennå ikke internasjonalt avtalte grenser for akseptable strålingsmengder, og vi må også komme videre med regler for konsultasjoner om lokalisering av kjernekraftverk, om oppbevaring av avfall og om nedbygging av eldre anlegg.

Norge hørte til de land som ble rammet av Tsjernobylulykken for vel et år siden. Følgene - særlig for landbruket og for reindriften - var betydelige. Siden den gang har Norge undertegnet de nevnte avtaler om varsling og bistand. I tillegg forhandler vi om tosidige avtaler med en rekke land for å sikre oss informasjon bl.a. om sikkerhetstiltakene ved kjernekraftverk. Slike avtaler er allerede inngått med Sverige og Finland. Vi vil også legge stor vekt på det videre arbeid i IAEA for å utvikle bedre og bindende regler om sikkerhet ved kjernekraftverk.

Grensen mellom sivil og militær bruk av nukleært materiale har vært en kilde til stadig bekymring. Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen har dessverre ikke vist seg å være noe fullt ut effektivt middel til å forhindre utbredelse av kjernevåpen. Vi anbefaler derfor på det sterkeste at det utarbeides et regime som kan fungere mer effektivt og som vil innebære at statene underlegger seg IAEAs kontroll.

Kommisjonen har vurdert de ulike interesser som skal ivaretas samtidig av en og samme internasjonale organisasjon. Vi tror at det vil være mest tjenelig og tillitsskapende om IAEA skilte ut som gjensidig uavhengige enheter det apparat som skal kontrollere at regler og retningslinjer blir fulgt på den ene side, og de enheter som har til formål å fremme bruken av kjernekraft på den annen. Dette vil skape oversiktlige forhold og vi tror det vil styrke IAEA ytterligere, noe som vil være i vår felles interesse.

I sin samlede bedømmelse av kjernekraftens framtid kom kommisjonen til at utvikling av kjernekraft bare kan forsvares hvis det finnes overbevisende løsninger på de hittil uløste problemer som er knyttet til kjernekraften. Høyeste prioritet må gis til forskning og utvikling av

miljømessig forsvarlige alternativer, og til midler for å øke sikkerheten. Det betyr et kraftig varsko.

Uviklingen framover vil kreve stor innsats av alle.

Fagbevegelsen vil måtte ha en nøkkelrolle. Dens internasjonale tradisjoner og den solidariske grunntanke den springer ut av kan og må være en drivkraft. Fagbevegelsen har gått i forkant i arbeidet for reformer, for vern om helse og en forsvarlig ressursbruk. Den har med rette stilt krav til arbeidsmiljø - til sikkerhet på arbeidsplassene. Den kan nå igjen være en kilde for ideer og nytenkning.

Vi vet vi må redusere ressursforbruket i varer og tjenester. Vi vet vi må bruke energi i produksjonsprosessene på en mer effektiv måte. Vi vet også at vi må begrense avfall, for avfall er ressurser som vi ikke har nyttiggjort oss. Vi tror at arbeidet for en bærekraftig utvikling kan skape ny vekst. Nye teknikker kan utvikles på arbeidsplassene i samarbeid med forskningsmiljøer. Vi kan ikke tenke oss en bærekraftig utvikling uten at fagbevegelsen spiller en sentral rolle.

Fremover vil dette arbeidet være en praktisk utvikling av sentrale ideer i fagbevegelsens historie som bygger på en rettferdigere fordeling av samfunnets goder. Større rettferdighet, likhet, og utvikling av menneskeverdet forutsetter at vi i fellesskap tar vare på miljøet, verner om det og sikrer en økonomisk vekst med et innhold som tar sikte på å dekke menneskenes behov samtidig som vi holder mulighetene åpne for fremtidige generasjoner. Dette er et felles verdigrunnlag som både fagbevegelsen og sosialdemokratiet bygger på. Det er en videreføring av arbeidet for sosial og nasjonal frigjøring, for faglige og politiske rettigheter som har stått sentralt i vårt internasjonale politiske engasjement gjennom hundre år.

Her i Norge er vi stolte over i år å kunne feire Det norske arbeiderpartis hundreårsjubileum. Det er en sterk og fremsynt hundreåring som med kraft vender seg mot de neste generasjoner av store og viktige oppgaver, mot undertrykkelse og overgrep mot svake grupper, for et bedre og sikrere miljø, og for en forsvarlig forvaltning av jordas

ressurser. Disse oppgaver vil vi ta fatt på i nært samarbeid med fagbevegelsen. Sammen forvalter vi generasjoners erfaringer og innsikt.

Gjennom sitt internasjonale engasjement kan fagbevegelsen stille krav til at de mest moderne teknikker og prosesser blir brukt i alle land. Mine møter med den internasjonale fagbevegelse i Brussel i forrige måned bekreftet at det er vilje og evne tilstede nettopp for å spille den rolle som disse problemene krever. Den internasjonale fagbevegelse deltar aktivt i flere internasjonale organisasjoner som Den internasjonale arbeidsorganisasjon, Verdens matvareorganisasjon, FNs økonomiske og sosiale råd. Den frie faglige internasjonale og Euro-LO delte Kommisjonens syn på viktige områder. Det gjaldt sentrale spørsmål som behovet for en ny epoke med økonomisk vekst og globale miljøstandarder som vil bety så mye for både miljø og arbeidsmiljø i en lang rekke land.

I de viktige år som står foran oss har vi ingen tid å miste. Vi må samle oss om felles oppgaver, politisk og faglig. Oppgavene er en felles framtid - Vår felles framtid. Men samfunnene er organisert som om sammenhengene i verden ikke eksisterte. Vi tenker og handler langt på vei ut fra våre kortsiktige interesser, og vi overser lett hvordan politikk og handling på ett område influerer på andre områder. De siste femten år er miljøhensyn blitt anerkjent som en sektor på linje med andre. Men miljøet er ikke en sektor adskilt fra andre områder i det økonomiske liv.

Kommisjonsrapporten er entydig i sin analyse av hvor de økologiske hensyn hører hjemme. De må bli en del av beslutningprosessen på alle plan både i offentlig og i privat sektor.

For miljø er ikke et fag for seg adskilt fra sosialøkonomi, landbrukspolitikk og teknikk, energi, industri eller andre store og viktige områder. Vi må fortsette å styrke overvåkningsmekanismene i regjeringene, på det regionale plan og i bedriftene, store og små. Men altfor lenge har vi

stort sett vært opptatt av å utbedre skader som allerede er påført miljøet.

Vi må til bunns i problemene. Vi må ta ansvar selv for de miljømessige virkninger av våre handlinger. Virkelige resultater vil komme når miljøhensyn blir et sentral forutsetning for all virksomhet. Vår felles framtid vil være helt avhengig av vår evne til å se helheten og til å innse at økologi også er god økonomi fordi det er tale om samme sak.

Så kan man spørre, alt dette er vel og bra, men hvordan er det mulig i praksis? Hva kan Norge gjøre? Hva kan hvert land gjøre for seg? Hver for oss synes mulighetene begrenset, Norge står for eksempel for 0.3% av de utslipp som truer jordas ozonlag.

Svaret er at vi har muligheter hver for oss og i fellesskap. Nasjonale tiltak må løpe parallelt med et sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeid.

De nærmeste tiår vil bli avgjørende. Menneskene har nå for første gang i historien evnen til å ødelegge sitt livsgrunnlag for denne og kommende generasjoner, men vi har også for første gang evnen til å treffe de tiltak som kan sikre vårt livsgrunnlag.

Dette krever mobilisering av en bred internasjonal opinion. Det krever holdningsendringer på alle plan. Det er behov for å gi nytt innhold til utdanning og nær dialog mellom fagbevegelse, næringsliv, forskningsmiljøer, kulturliv. Det er behov for en bred oppfølging av rapporten fra Verdenskommissjonen for miljø og utvikling.

Det norske regjering har tatt initiativet til en slik bred oppfølging i Norge og til å utvikle en utenrikspolitikk for miljø og utvikling.

Nasjonalt har regjeringen bedt alle departementer om å vurdere norsk politikk i lys av anbefalingene i rapporten og vurdere hvilke tiltak som egner seg for gjennomføring i

Norge. Et eget statssekretærutvalg for miljø og utvikling er opprettet for å bistå regjeringen. Det er satt igang en bred opplysningskampanje i samarbeid mellom frivillige organisasjoner og myndighetene.

Samtidig gjennomfører vi en bred nasjonal høring som vil engasjere næringslivs- og arbeidstagerorganisasjoner, frivillige organisasjoner og regionale myndigheter.

Internasjonalt vil Norge arbeide for å innføre "bærekraftig utvikling" som retningslinje for alle internasjonale organisasjoner.

Kommisjonen håper og tror at "Vår Felles Framtid" kan danne grunnlaget for en ny giv i internasjonalt samarbeid. FN og Generalsekretæren selv må ta ledelse i den prosess som vil bli nødvendig. Vi oppfordrer Generalforsamlingen til å omgjøre rapporten til et FN-program for "bærekraftig utvikling". Vi oppfordrer alle de internasjonale organisasjoner i FN-familien til å tilpasse sin virksomhet til "bærekraftig utvikling". De internasjonale finansieringsinstitusjoner vil spille en helt avgjørende rolle. Verdensbanken selv er gått igang med å legge om sin politikk.

Mine samtaler med presidenten for Verdensbanken nylig bekreftet bankens engasjement. Bankens politikk vil kunne danne mønster for andre institusjoner som de enkelte lands bistandsorganisasjoner og for de private banker.

Vi på norsk side vil også legge vekt på regional internasjonal oppfølging. Regjeringen er innstilt på at Norge skal stå som vertsskap for en regionalkonferanse i 1990 for de landene som er medlemmer av FNs økonomiske kommisjon for Europa. Vi håper tilsvarende konferanser vil finne sted i andre verdenshjørner.

Vi har bare en jord. Sett fra verdensrommet blir de politiske grenser meningsløse. Vi ser skyer og hav, grønne marker, fjellkjeder. Vi ser havet som vi må forvalte i

felles interesse. Vi ser at vi hører sammen og at vi må handle som gode naboer.

Tiden er inne til handling - til å engasjere verdenssamfunnet for en framtid som er tryggere, sikrere og som har større muligheter for alle. Arbeidet for miljø og utvikling kan bli en felles platform for alle land. Det kan skape grunnlag for fornyet tillit mellom Øst og Vest og mellom Nord og Sør.

Utfordringene krever at isolasjonisme viker tilbake for internasjonal solidarisk handling. De krever at vi bygger på verdier som alltid har ligget til grunn for den internasjonale fagbevegelse. Fagbevegelsens medvirkning i prosessen framover vil bli avgjørende på så mange plan, politisk, teknisk og i det holdningsskapende arbeid. Fagbevegelsen kan ta ansvar, slik den har gjort så ofte før. Det er bare sammen med den internasjonale fagbevegelse at vi kan ha håp om å realisere perspektivene i "Vår Felles Framtid".